

Appels in de Oudheid

In de prehistorische tijd was onze cultuurappel niet bekend. Deze is een afstammeling van de *Malus sieversii* uit Kyrgyzië in Centraal-Azië. Alle cultuurappels zijn nakomelingen van deze *Malus*, die vanaf 3.000 tot 4.000 jaar geleden via de Grieken en Romeinen naar West-Europa zijn gekomen en die gekruist is met andere *malus* typen, waaronder de Europese wilde appel, *Malus sylvestris*. Recente DNA-studies hebben aangetoond dat andere *malus*-soorten ingekruist zijn in de *Malus sieversii* in de periode dat appels richting Europa langs de z.g. zijderoute zijn verspreid. De bijdrage van de Europese wilde appel zo groot geworden worden, dat onze huidige cultuurappels hiervan meer genetisch materiaal bezitten dan van de voorvader, *Malus sieversii*.

Door archeologische vondsten van pitten en appelresten is bekend dat in de prehistorie appels gebruikt zijn, maar dat zijn exemplaren van de *Malus sylvestris*, de Wilde appel of Houtappel. Deze wrange appel werd waarschijnlijk vooral gebruikt om er cider van te maken en de vruchten daarvan werden ook wel gedroogd en gegeten. Ook van de vruchten van de wilde peer werd cider gemaakt. De wilde appel en de

wilde peer zijn in ons land zeldzaam geworden. Er zijn van de wilde appel misschien nog een honderdtal bomen over, waarvan de meeste niet eens meer bloeien en vrucht dragen. Sommige boomkwekers hebben de wilde appel in hun assortiment.

Romeinse tijd

In de Romeinse tijd zijn de cultuurappel, de peer, de tamme kastanje en walnoot naar ons land gebracht. De laatste twee zijn blijvers geworden. Onbekend is of de appel en peer steeds in de teelt zijn gebleven, al is niet uit te sluiten dat de kunst van het enten bewaard is gebleven in kloosters.

In Romeinse geschriften worden 40 appelrassen genoemd. Verondersteld wordt dat er in Europa nog drie appelrassen uit de Romeinse tijd zouden kunnen dateren: Anurca, Decio en Limoncella (niet te verwarren met Limoncello, dat is een Citroendrankje). Dit is een niet te staven veronderstelling. Anurca en Limonella komen nog in Midden en Zuid-Italië voor, Decio in Engeland. Vroeger werd ook op grond van de naam verondersteld dat de Pomme d'Api van Romeinse afkomst is (Api zou van Appius komen), maar dit wordt tegenwoordig

zeer onwaarschijnlijk geacht. Waarschijnlijk is het bos van Api in Bretagne in de 16e eeuw de vindplaats.

Frankische tijd

Uit de Karolingische tijd zijn er geen rasnamen bekend. De appelnamen in het Capitulaire de Villis van Karel de Grote zijn aanduidingen van de geografische herkomst van appels (Geroldinger, Gomaringen, Kreweldeller bv.). De meeste plaatsnamen waarnaar ze verwijzen, lagen in het huidige Duitsland. Er wordt verder bij pomarii (appels) en pirarios (peren) alleen een onderscheid gemaakt in: geschikt om rauw te eten, te koken en te bewaren.

Vroege Middeleeuwen, de periode tot ongeveer 1400

In de Nederlandstalige bronnen zijn van appels incidenteel algemene namen te vinden, maar of met paradijsappel de huidige zoete en zure paradijs bedoeld is, of met St. Jansappel de huidige Zomeraagt, is niet met zekerheid na te gaan.

De vroegste vermelding van een appelras is in een Duits kloostergeschrift te vinden en betreft de appel Borsdorfer (in 1175). In de Franse teksten staan Chataigner (1200) en Grauwe Franse Reinette (13e eeuw).

De oudste Engelse appel Decio, mogelijk uit de Romeinse tijd.

De oudste appel *Malus sieversii*, de stammoeder van onze cultuurappel.

Borsdorfer, de oudst genoemde Duitse appel.

Ook de Court Pendu (Kapendu) is heel oud. Onbekend is of ze toen ook al in ons land voorkwamen. Wel wordt in de 14e eeuw een Hermingard (onze Zoete Ermgaard?) vermeld.

Late Middeleeuwen van 1400 tot 1600

In de laat middeleeuwse Nederlandstalige literatuur komen namen voor die we ook nu nog kennen: Bellefleuren, Calvilles, Guldelingen, Permane, Kanappels, Pippelingen, Ribbelingen, Schijvelingen en Rabouwen. Een aantal van onze appels is mogelijk van middeleeuwse oorsprong. Ze hebben één van genoemde termen als bestanddeel in de naam en ze zijn nog te verkrijgen.

1600 tot 1700

Welke fruitrassen zijn meer dan drie eeuwen oud?

Veel appelrassen die door Knoop in 1758 zijn beschreven, hadden toen al een flinke ouderdom en worden in geschriften uit de 17e eeuw en in registers van rond 1700 genoemd. In

Appel mogelijk uit de Romeinse tijd: Annurca.

Appel mogelijk uit de Romeinse tijd: Limoncella.

het overzicht staan een aantal van de alleroudste appels, daterend van vóór 1700, die nog verkrijgbaar zijn. Wil men een historische boomgaard of een paar echt oude appelrassen

aanschaffen, dan valt er gelukkig nog wat te kiezen.

Jan Veel

Ananas Reinette	Danziger Kantapfel	Jasappel	Wijker Pippeling
Binderzoet	Drap d'Or	Karakter Reinette	Zoete Ermgaard
Bloemzuur	Dubbele Zoete Aagt	Krappe Kruijn	Zoete Jopen
Bleijer Bellefleur	English Winter Goldpear-	Nelguin	Zomeraagt
Borsdorfer	main,	London Pippin	Zoete Reinette Musqué
Calvilles: (Rode Herfst-,	Gravenstein	Princesse Noble	Zoete Ribbeling
Rode Zomer-, Rode Winter,	Grauwe Franse Reinette	Paradijsappels: (Dubbele	Zoete Zonappel
Witte Herfst-, Witte Win-	Guldelingen: (Enkele-,	Zure -, Drentse, Zoete -)	Zure Grauwe Reinette
ter-, Witte Zomer-)	Dubbele-, Zoete-, Zomer-,	Pomme d'Api	Zure Zonappel
Citron d'Été	Winter-)	Rambour Franc	
Court Pendu: (- Douce, -	Grauwe Rabouw	Reinette Musqué	
Gris, - Plat, - Rouge)	Hoge Bellefleur (niet de	Rode wijnappel	
Fenouillet	Brabantse)	Pigeon	